

IKREK ÉS A TUDOMÁNY SZIMBIÓZISA

Az utóbbi századokban a tudósok jogosan teszik fel a kérdést: mit és hogyan örökölhettünk? Vajon környezeti hatások vagy örökletesség határozza meg különböző emberi tulajdonságainkat? Az ikerkutatásokat elsőként Sir Francis Galton angol antropológus alkalmazta, aki az egy- és kétpetéjű ikreket összehasonlíthatóságuk révén öröklődéstani vizsgálatokra alkalmasnak találta – mintegy 130 évvel ezelőtt. Galton az alábbi szavakkal méltatta az ikrek fontosságát: „Az ikrek a természet laboratóriumi kísérleteket pótló ajándéknak tekinthetők”. Az ő munkája és felismerése révén virágzott fel az ikerkutatás mind az orvosgenetika, mind pedig a pszichológia területén. Az ikrek vizsgálata segítségével választ adhatunk számos eddig ismeretlen kérdésre, például arra, hogy az agresszió vajon született tulajdonság, amit a génjeinkben hordozunk, avagy tanult magatartásformáról van szó?

Európai viszonylatban az orvosgenetikai kutatások közül Olaszország emelendő ki. Az ikerkutatás „nagy öregje”, Luigi Gedda professzor az ikerkutatás számára tudományos folyóiratot is alapított. 1975-ben alakult meg a Nemzetközi

A filmes világban híressé vált Olsen-ikrek

Ikerkutatói Szövetség (International Society for Twin Studies, ISTS), melynek célja az ikrek, ikergyermekes családok és az ikerkutatás támogatása. A társaság folyóirata, a Twin Research and Human Genetics havonta jelenik meg.

Magyarországon először az 1930-as években végeztek ikervizsgálatokat. Az 1970-1990-es évek között hazánkban az ikerkutatást Métényi Júlia és Czeizel Endre neve fémjelzte, vizsgálataikban döntően a fejlődési rendellenességek és az ikerség összefüggéseit tanulmányozták. Ezen évtizedekben több nemzetközi ikervizsgálatba is bekapcsolódtak, világviszonylatban kiemelkedő eredményeket értek el. Kutatásaik kiterjedtek többek között a tehetség, a tejcukor-emésztési zavarok, az alkoholvási szokások, a festékes anyajegyek, illetve a hipnózis utáni befolyásolhatóság vizsgálatára is. Sajnos az 1990-es évek elején nemzetközi sikereik ellenére hazánkban az ikervizsgálatok abbamaradtak.

Az utóbbi eredmény sajnos „rossz hír” számunkra (nemcsak ikreknek), ugyanis ezen betegség kialakulását nagyjából nem befolyásolhatjuk, csak 20-30%-ban tudjuk elkerülni a betegséget megfelelő életmódvezetésünkkel. Ezen „klasszikus ikervizsgálati modellek” az utóbbi évtizedekben reneszánszukat élik, ugyanis csak ikrek bevonásával becsülhetjük meg a genetika és a környezet arányának befolyásoló szerepét egyes tulajdonságok, például betegségek kialakulásának hátterében.

A nemzetközi ikervizsgálatból az is kiderült, hogy a magyar populáció mintegy 15-20%-ában előforduló májzsírosodás hátterében a genetikának nincs szerepe, ezen betegséget 100%-ban helyes étkezéssel, testmozgással, optimális testsúly elérésével, illetve a vércukor- és koleszterinszint beállításával meg tudjuk előzni.

Klasszikus ikervizsgálati módszer segítségével az egy- és kétpetéjű ikerpárok eredményeit hasonlítjuk össze. Amennyiben az egypetéjűek (akiknek a genetikai állománya kö-

A klasszikus ikerkutatás az egy- és a kétpetéjű ikerpárokat vizsgálja

Métényi Júliát 2007-ben kerestük fel annak érdekében, hogy Magyarországon újból beinduljanak az ikervizsgálatok. Statisztikai elemzésünkhez Littyay Levente ikerstatisztikus nyújt nagy segítséget. A 2009 és 2011 között folyó Nemzetközi Ikervizsgálat során közel 400 ikerpárt vontunk be az érelmeszesedés hátterének vizsgálata céljából. A vizsgálatban három ország egy- és kétpetéjű ikerpárjai vettek részt, Magyarországon kívül Olaszországban és az Egyesült Államokban készítettünk méréseket. A kutatás eredményei kimutatták, hogy az erek rugalmasságának a hátterében 40-50%-ban, a nyaki ütőereken az érelmeszesedés során létrejövő úgynevezett „plakkok” létrejöttében pedig 70-80%-ban van szerepe a genetikának.

Jelenet az Ikrék című filmből

zel 100%-ban azonos) eredményei hasonlóbbak a kétpetéjűekhez képest (akik genetikai állománya 50%-ban azonos), akkor kimondható, hogy a vizsgált tulajdonság háttérben a genetika áll. Természetesen az eredmények elemzése nem ilyen egyszerű, különböző ikerstatisztikai modellek szükségesek a genetika, valamint a környezeti faktorok százalékos arányának becslésére.

A klasszikus ikervizsgálati modellen kívül a külön nevelt egypetéjű ikrek vizsgálata is megemlítendő. A különböző környezetben érvényesülő genetikai adottságok tanulmányozására a külön nevelt egypetéjűek kiválóan alkalmasak, ugyanis az örökletes adottságaik közel azonosak, viszont az őket érő külső hatások többnyire eltérőek. Ezen vizsgálatokkal például az emberi személyiségvonások vagy az intelligencia is kutatható: ezen tulajdonságok vajon milyen mértékben alapszanak veleszületett genetikai sajátosságokon, és mennyiben függnek a környezeti, nevelési hatásoktól.

Az utóbbi években előtérbe kerültek az úgynevezett epigenetikai ikervizsgálatok. Itt a kutatók olyan egypetéjű ikerpárokat vizsgálnak, akik a közel azonos genetikai háttér ellenére egy vagy több tulajdonságban, például a testsúlyban különböznek. Itt feltehetjük a kérdést, hogy vajon az azonos genetikai

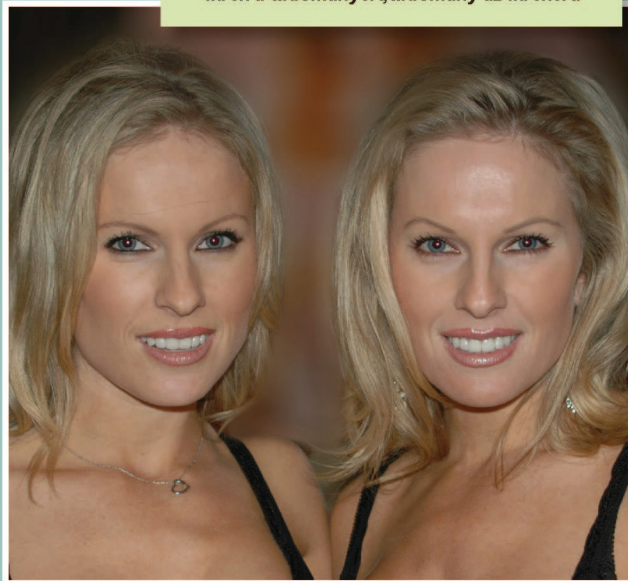
DNS-re, géneket aktiválva, illetve inaktíválva megváltoztathatják a betegség kialakulását, akár fel is gyorsíthatják azt, azaz tőlük függ, hogy egy tulajdonság (például egy betegség) kifejezésre kerül-e, avagy nem. Ezen környezeti, illetve stochasztikus (a sejt mitotikus osztódása során környezeti tényező hiányában létrejövő génállomány-módosulás) faktorokat nevezzük epigenetikai hatásoknak, s vizsgálatukra a különböző betegségekben szenvedő egypetéjű ikervizsgálatok adnak lehetőséget. Az epigenetikai hatásokra létrejövő kémiai módosítások (például metiláció, acetiláció, foszforiláció) tehát igen fontosak a környezet, az öregedés és a különböző betegségekre való genetikai hajlamok kapcsolatrendszerében.

A finn ikerregiszter munkatársai kiemelten foglalkoznak a testsúly/testmagasság-indexükben (BMI) eltérő egypetéjű ikrek vizsgálatával. Ezen finn munkacsoporttal történt együttműködés keretében a magyar, olasz és

amerikai ikerpárok adataiból például kiderült, hogy a magasabb BMI-vel rendelkező egyének magasabbak voltak a vérnyomásértékei, mint a vékonyabb testvéréé, s ezért részben közös gének is felelősek.

A nemrég alakult Magyar Ikerregiszter segítségével Magyarországon az ikerkutatások tovább folytatódnak. A hazai ikerkutatások további sikereihez örömmel fogadjuk minden olyan gyermek és felnőtt egy- és kétpetéjű ikerpár jelentkezését, akik szívesen bekapcsolódnának az egészségükkel kapcsolatos és a tudomány fejlődését is elősegítő ikervizsgálatokba (jelentkezés a www.ikrek.com honlapon). A Magyar Ikerregiszter által elért fontos eredmények közé tartozik, hogy sikeres pályázatunk eredményeképpen a soron következő nemzetközi ikerkutatói kongresszust 2014 áprilisában Budapesten rendezzük meg.

Ikrék a tudományért, tudomány az ikrekért!

Gedda professzor a tudomány és az ikrek szimbiózisát az alábbi szavakkal jellemezte: „Ikrék a tudományért, tudomány az ikrekért!”, ugyanis mindkét fél számára csak előny jár a kölcsönös együttműködés.

TÁRNOKI ADÁM DOMONKOS
TÁRNOKI DÁVID LÁSZLÓ